

A köz szolgálatába állított püspöki palota

A Vallásszabadság Háza Kolozsváron: láthatóvá vált az unitárius örökség

FOTÓK: BIRÓ ISTVÁN

A Vallásszabadság Házának avatásával Kolozsváron július 7-én folytatódott az 1568-as tordai vallásügyi határozat 450 esztendő évfordulóját ünneplő jubileumi év. Az unitárius egyház kincsei ezentúl a nagyközönség számára is megtekinthetők lesznek.

Az 1568-ban elfogadott törvénnyel alakult ki Erdély alkotmányában a három nemzet mellett a négy törvényesen bevett vallásnak nemcsak egyházi, hanem politikai és közjogi rendszere is. Ettől az időponttól kezdve Erdély alkotmánya a három nemzet és a négy bevett vallás egyenjogúságának elvein épült fel és fejlődött tovább. A Luther Márton felléptével induló reformáció Európa egészére kiterjedt, és egész országokat szakított ki a katolikus egyházból. Miután a régi és az új egyházak közötti évtizedes vallásháborúk során nyilvánvalóvá vált, hogy egyik fél sem tudja a másikat meggyőzni vagy térdre kényszeríteni, az együttélést valamilyen formában rendezni kellett. Így jött létre politikai kényszerűségből 1555-ben az augsburgi vallásbéke, amely azzal, hogy elismerte az evangélikus vallást, először mondta ki, hogy a nyugati kereszténységen belül nem csak egy vallás lehetséges. A két felekezet együttélését azonban az akkori politikusok sem tartották megvalósíthatónak. Majdnem száz év múlva, 1648-ban a vesztfáliai békében emelték be az elismert felekezetek közé a református egyházat.

Az 1550-es évekre Erdély lakossága a lutheri reformációhoz csatlakozott, élén a fejedelemmel, János Zsigmonddal. Katolikusnak csak a Székelyföld egy része, Csíkszék és néhány főúri család maradt meg. 1557-ben az országgyűlés törvényben bevett vallásá nyilvánította a lutheri evangélikus vallást, azaz a katolikkal azonos jogokat biztosított számára, majd az 1564. júniusi tordai or-

szággyűlés bevett vallássá nyilvánította a reformátust is. Az erdélyi reformáció azonban ezzel még nem fejeződött be...

Az erdélyi unitárius egyház megalapítója, Dávid Ferenc rádőbbsent, hogy az egyház emberei mennyire elfordultak a szerényalázatos keresztényi élettől, mennyire kapzsi módon hajkurásszák a világi javakat és gyönyörűségeket. A fiatal pap lelkében érlelődött már a változtatás kényszere, és 35 éves korában sikerült eljutnia Wittenbergbe, a reformáció bölcsőjébe. Négy évet töltött Erdélytől távol, nyelveket tanult, Luther újításait tanulmányozta, és a Bibliát szinte kívülről megtanulta.

A protestáns erdélyi magyar nemesség és papság az éppen üresedésben lévő lutheránusi püspöki székre ezért Dávid Ferencet ültette, aki 1556-ban nemcsak kolozsvári pap lett, hanem püspöke is az erdélyi magyar lutheránusoknak. „Atya, Fiú, Szentlélek, egy Isten, teljes Szentháromság” – vallották a katolikusokkal együtt Luther és Kálvin követői.

Dávid Ferenc, a vallásalapító

Kolozsváron született 1520 körül és Déván hunyt el 1579. november 15-én. Tanulmányait 1545 és 1551 között Wittenbergben, és az Odera menti Frankfurtban végezte. Hazatérve katolikus plébános, de csakhamar csatlakozott a reformáció lutheránus ágához. Lelkész, majd püspök lett. Később a helvét ágban (református) találta meg az igazságot: református püspök lett. 1555-től Kolozsvár főlelkésze, később János Zsigmond erdélyi fejedelem udvari prédikátora lett. Ekkortól kezdett antitrinitárius (későbbi nevén unitárius) nézeteket vallani. Több magyar és latin nyelvű művet adott ki, amelyekben a humanizmus és a reformáció nézeteit vallotta. 1568. január 6. és 13. között tartották Tordán azt az országgyűlést, ahol Európában elsőként hoztak határozatot a vallásszabadság biztosítására.

Az unitáriusok által felújított épületben egyházi múzeum is várja az érdeklődőket

Dávid Ferenc viszont arra a meggyőződésre jutott, hogy a szentháromság tana hamis tudomány, amelyet sem az ó-, sem az új-testamentumból nem lehet levezetni, és kijelentette: „e három örökre való Istenekről, kik mindenben egyenlők és egy módon mindenhatóak, soha semmit sem hallottak, hogy hárman volnának mennynek, földnek teremői”.

Dávid Ferenc elkezdett antitrinitárius (azaz unitárius) nézeteket vallani, és nemsokára maga a fejedelem is unitárius vallásra tért át. 1567-ben János Zsigmond a rendelkezésére bocsátotta a gyulafehérvári nyomdát, hogy nézeteit hirdesse. Így jelentős részben az ő tevékenységének köszönhető, hogy Erdély a vallási türelem jelképe lett Európában. Az 1572. évi marosvásárhelyi országgyűlés megerősítette a vallásügyi törvényt, de egyben kimondta az újabb hitújítások tilalmát is. Dávid Ferencet ennek a tilalomnak az alapján fogta perbe 1579-ben Báthory Kristóf fejedelem. A hite miatt életfogytiglani fogságra ítélték, és a dévai várbörtön foglyaként halt meg 1579. november 15-én. Dávid Ferenc neve összeforrt Kolozsvárral, a kincses város pedig az unitarianizmussal. Annnyira, hogy mielőtt elterjedt volna az unitárius elnevezés, az új egyházi irányzatot egyszerűen kolozsvári vallásnak nevezték.

A püspöki ház

Kolozsvár belvárosában, annak is egyik legforgalmasabb útján áll évszázadok óta az unitáriusok úgynevezett püspöki palotája. Ez a kincses város egyik legjelentősebb gótikus részleteket őrző polgárháza, amelyet az évszázadok során többször bővítettek, átalakítottak. A ház keleti traktusa, egy földszintből és emeletről álló köépület a 14. század végén, a 15. század elején épült. Ezzel szemben egy kisebb épület állt. A 15. század második felében beboltozva a kapualjat a két épületet egyesítették. A ház építője a város egyik tehető polgára volt, akinek neve ismeretlen, bár neve kezdőbetűi (S.T.) szerepelnek a ház gótikus kapujának címerén. Azt is tudni lehet róla, hogy a Szent Mihály-templom egyik mellékszentélye elé van eltemetve, tehát Kolozsvár egyik jelentős személyisége lehetett.

FOLYTATÁS A 9. OLDALON

A belvárosi ingatlant az évszázadok során többször bővítették és átalakították

Adorjáni D. Zoltán evangélikus, Bálint Benczédi Ferenc unitárius és Kató Béla református püspök